

інноваційної системи є комплекс організаційних інститутів. Досліджував шлях формування державної науково-технічної політики. На основі порівняння досвіду різних країн він показав, що ринкові механізми найбільш ефективні в інноваційній діяльності [4]. При виборі концепцій інноваційного стратегічного розвитку підприємства (галузі) можна спиратися не на одну провідну теорію, а на декілька одночасно, що дозволить отримати уявлення різних точок зору під різним кутом.

На основі викладеного матеріалу можна стверджувати, що фундаментальною основою формування інноваційності в стратегічному плануванні – є наукове підґрунтя, але, незважаючи на те, що кожним з науковців було зроблено значний вклад в розвиток інноваційності, еволюційність цього розвитку вимагає постійного продукування нових креативних поглядів для активного розвитку не тільки підприємства, країни, але і світової економіки в цілому, шляхом залучення інституціональної структури, креативного мислення персоналу та розвитку науково-технічного прогресу. Основною перевагою комплексного підходу поєднання інноваційного спрямування в стратегічному управлінні є те, що спочатку завжди проводиться ретельний аналіз підприємства (галузі), а отриманні дані дозволяють сформулювати відповідні реальності висновки. Також, на нашу думку, великою перевагою є можливість чітко відслідкувати динаміку результатів.

Інформаційні джерела:

1. Яшкіна Н. В. Сутність та методологія стратегічного управління: теоретичний аспект. URL : <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/738/1/Yashkina.pdf>
2. Швець Ю. О. Критичний огляд існуючих в економіці підходів до визначення поняття стратегічне управління. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/7_2014/20.pdf
3. Петухова О. М., Ставицький О. В. Еволюція теорії стратегічного управління. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/2_2015/3.pdf
4. Буняк Н. М. Сутність національної інноваційної системи. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=633>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Богданович О.А., канд. екон. наук, доц.
Пучка С.А., здоб. вищої освіти
Державний біотехнологічний університет

До початку війни в нашій країні був розроблений проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, де однією з головних національних стратегічних цілей є сприяння сталому розвитку агропромислового комплексу. Основні тези сталого розвитку агросектору: підвищення продуктивності людської праці у сільському господарстві (до 15 тис. дол. на рік у розрахунку на одного зайнятого в агровиробництві); підвищення доходів дрібних

виробників аграрної продукції, фермерських господарств, скотарів; рівний доступ до землі та інших виробничих ресурсів; збільшення фінансових можливостей та послуг, ринків реалізації сільськогосподарської продукції; сприяння розвитку малих аграрних підприємств (до 50 га сільськогосподарських угідь); забезпечення безперервного виробництва продуктів харчування; збереження екосистем; зміцнення здатності адаптуватися до зміни клімату та екстремальних погодних явищ; збереження генетичного різноманіття рослин та тварин; поліпшення якості ґрунтів; збільшення інвестицій у дослідження та розвиток новітніх технологій у аграрному секторі; підвищення рівня життя сільського населення; розвиток агротуризму; сталий розвиток села та соціальної сфери [1].

Аграрний сектор України є стратегічною, пріоритетною та важливою галуззю національної економіки, що формує продовольчу безпеку країни. Також потрібно відмітити потенціал аграрного вітчизняного виробництва, що не тільки забезпечує внутрішні потреби, але і вносить вагомий внесок у необхідності вирішення проблем глобального голоду.

До початку повномасштабної війни щорічне зростання агропромислового виробництва становило 5-6 %, у 2021 р. частка у ВВП країни складала 10 % (разом з переробкою сільськогосподарської продукції – 16 %), у 2020 р. – 9,3 %, а у 2019 р. – 3 %. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення сільськогосподарського виробництва всіма категоріями господарюючих суб'єктів. Рівень рентабельності усієї діяльності аграрних підприємств України у 2019 р. склав 16,6 %, у 2020 р. – 13,9 % та у 2021 р. – 36,4 %. В нашій країні 2021 рік відзначився високими показниками індексу сільськогосподарської продукції, зібраної підприємствами (122,3 %) та індексом цін сільськогосподарської продукції, реалізованої аграрними виробниками (136 %). Це зростання дало можливість створити резерв для майбутнього періоду. Український аграрний сектор мав намір надалі інвестувати гроші у впровадження передових технологій, оновлення техніки, розвиток соціальної інфраструктури. Але все змінилось 24 лютого 2022 р. в результаті агресії РФ накопичений резерв в аграрному секторі став порятунком для виживання [2].

Україна входила до списку лідерів світового виробництва та міжнародної торгівлі соняшникової олії (перше місце), кукурудзи, ріпаку та ячменю. Це щорічно приносило країні близько 22 млрд дол. та становило 41 % всього експорту. Але, у зв'язку з воєнними діями, в першій же половині 2022 р. відбулося скорочення посівних площ (в результаті окупації територій нашої країни), багато сільськогосподарської продукції та техніки було викрадено та знищено російськими загарбниками. Аналіз та розрахунки, проведені Інститутом аграрної економіки та Центром досліджень продовольства та землекористування, виявили, що економічні втрати від війни в аграрному секторі склали 40,2 млрд дол. [3].

Важливо також відмітити, що через військову агресію припинився експорт врожаю через морські порти. Якщо порівнювати кількість експорту через порти у довоєнний період з 2022 р., то замість 90 % цей показник склав тільки 20 %. Багато складських приміщень, зернохосовищ, переробних

підприємств було зруйновано і тому до минулого, не використаного за призначенням, врожаю, додався новий, зібраний влітку та восени 2022 р. Підтримка різних країн допомогла Україні зберегти врожай та налагодити збільшення експорту. Але труднощі є, тому що воєнні дії тривають досі.

Стосовно обсягу капітальних інвестицій в агросектор, то цей показник, починаючи з 2015 р. потроху почав зростати (у 2,7 рази за весь досліджуваний період) до 2020 р. Але у 2020 р. в порівнянні з аналогічним показником 2019 р., він зменшився на 16 %. Це пов'язано з нестабільністю макроекономічних та політичних показників, зі зниженням купівельної спроможності населення, початком світової економічної кризи (пов'язаної з епідемією коронавірусу).

У 2021 році Україна створила ринок землі сільськогосподарського призначення після тривалого мораторію на продаж землі. Це був складний процес перебудови, до якого ще додалися труднощі, пов'язані з війною. За дослідженнями аграріїв, Україна втратила близько 20 % земель сільськогосподарського призначення, вони не доступні для обробітку, заміновані або сильно забруднені і не придатні для виробничої діяльності. Для того, щоб розмінувати сільськогосподарські землі, за розрахунками вчених, потрібно більше п'яти років. І це тільки приблизні розрахунки. Є дані аналітиків, що на розмінування населених пунктів, що знаходилися під окупацією, потрібно від одного до трьох років. Найбільших збитків агросектору війна, розпочата Росією, нанесла Луганській, Херсонській, Донецькій, Харківській та Запорізькій областям [4].

Темі сталого економічного розвитку присвячено багато наукових праць. Це економічне зростання, що потребує зростання масштабів споживання природних ресурсів. В повоєнний період ці масштаби зростуть в багато разів. Післявоєнна перебудова аграрного сектору, за дослідженнями багатьох експертів та аналітиків, повинна відбуватися на засадах сталого розвитку та різних нових технологій, які будуть зменшувати господарський вплив на довкілля. Прогнозується, що такі підходи дадуть можливість не тільки відновити виробництво, але і зробити сільськогосподарську продукцію більш ефективною та конкурентоспроможною. Це орієнтація на стале землеробство; відновлення бізнес-процесів, логістики, постачання ресурсів, сучасного рівня виробництва; підвищення родючості ґрунтів; використання інноваційних засобів для рослинництва; відновлення тваринницької галузі. Тобто, все повинно зразу робитися правильно, з ощадливим зберіганням ресурсів для майбутніх поколінь. Також це пов'язано зі вступом України до Європейського Союзу, де, в першу чергу, вирішуються такі питання, як екологічність та сталість довкілля [5].

Для розмінування земель можна використовувати спеціальні пошукові системи. Звичайно, для цього потрібно багато часу та грошей, бо вартість таких систем дорога, але досить дієва. Із забрудненими землями треба проводити лабораторні аналізи. Є досить багато шансів, що через деякий період все відновиться [6].

Доцільним є зосередитись на безвідходному сільськогосподарському виробництві – циркулярній економіці. Це також буде сприяти поліпшенню стану вітчизняних аграріїв та раціональному використанню ресурсів.

Першочергово потрібно налагодити в країні в цілому, і в агросекторі зокрема, привабливий інвестиційний клімат. А державі варто підтримати своїх аграріїв податковими пільгами, кредитами за низькими ставками, необхідними змінами в законодавстві на користь сільськогосподарського виробника [7].

Інформаційні джерела:

1. Стратегія сталого розвитку України до 20230 року. Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/optimized.pdf>
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Макалюк І., Кашпуренко Т., Баранніков М. Становище підприємств аграрного сектору в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2280/2201>.
4. Збитки агросектора від війни. URL: https://lb.ua/blog/infosecurity_institute/.html
5. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни. *Центр економічних і соціальних досліджень: аналітична доповідь*. 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-04/stiykist-realsektor-dopovid_gotove.pdf.
6. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. URL: <https://voxukraine.org/>.
7. Як відновити аграрну галузь. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns>.
8. Чи можливий зелений перехід для аграрного сектору України в умовах війни та післявоєнної відбудови. 2023 URL: <https://ukraine-oss.com/chy-mozhlyvyj-zelenyj-perehid-dlya-agrarnogo-sektoru-ukrayiny-v-umovah-vijny-ta-pislyavo>.

СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ КЛАСТЕРІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Величко К.Ю., канд. екон. наук, доц.

Пешенко А.А., здоб. вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

Смарт-спеціалізація є стратегічним підходом до економічного розвитку, який акцентується на інтелектуальних ресурсах та інноваціях для створення конкурентоспроможних переваг. Цей підхід передбачає, що кожен регіон чи кластер спеціалізується у вузькому секторі, де володіє особливими експертними знаннями та можливостями для інноваційного зростання. В основі смарт-спеціалізації лежить ідея, що розвиток, зорієнтований на інтелектуальні активи, є ефективним інструментом для подолання економічних викликів та створення стійкої основи для майбутнього.

Цей підхід дозволяє країнам та регіонам зосереджуватися на своїх унікальних сильних сторонах, сприяючи розвитку інноваційних галузей. Смарт-спеціалізація стає керівною зіркою для стратегій економічного відновлення, де розуміння власної конкурентної переваги і максимальне використання інтелектуального потенціалу визначають успіх у сталій економіці.